Број 198. У Новом Саду у уторак 4. септембра 1901 Година XXXVI.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за моја године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

БИРАЧИМА

СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ У УГАРСКОЈ.

Браћо бирачи!

Средишни одбор српске народне радикалне странке, донео је једногласну одлуку, да се Срби бирачи српске народне радикалне странке уздрже од предстојећих избора за угарски државни сабор.

Ово управо значи, да остајемо и даље при оној одлуци, коју је донео народносни конгрес у Будимпешти 29. јула (10. августа) 1895. год. у коме смо и ми учествовали; ово значи, да остајемо и даље при одлуци, коју су донеле удружене српске народне странке у Новом Саду октобра 1896 године. Решили смо и сад, да од тога не одступимо. И пре него што смо донели то решење, саслушали смо мишљења угледних присталица наше странке.

Разлози, са којих смо овако одлучили, веома су озбиљни и крупни. Српска народна радикална странка учествовала би веома радо у државним пословима заједничке нам домовине, путем сабора, јер је свесна својих човечанских и грађанских права, па и дужности. Али целокупност угарских држављана, није данас у стању, да путем сабора, путем народног представништва исказује праву вољу своју, и да у истини управља пословима државе своје. Наш данашњи изборни закон и наш данашњи „управни систем“ искључују то.

У нас још увек постоји изборни закон, који се потпуно противи модерном праву, противи духу времена и не постоји ни у једној образованој држави

Сасвим је немогуће, да поред данашњег изборног закона и управног система, изађе на површину права народна воља. Да је тако, то је најбоље доказала сама историја нашег народног живота За 34 године нашег „уставног живота“, а крај толиких омражених влада, није ни једна једина оборена на изборима. Напротив су баш најомраженије владе, добијале под заштитом данашњег изборног закона и управног система највеће „поверење народно“.

Изборни закон, требао би да буде темељ уставности; — наш је изборни закон темељ неуставности. И сам председник данашњег угарског министарства, признао је отворено у сабору, да је наш изборни закон створен пре 53 године на брзу руку. Признао је, да је пре 25 година сабор изменуо у нечем тај закон, али он не одговара развитку Угарске. Признаје да цензус, што га је установио сабор од 1848. године, није саразмеран и да се не може одржати. Али је поред свега тога изрекао, да данас није време, да се тај закон мења, јер треба водити рачуна о економским, културним и народносним односима. За то се мора здраво пазити, при новој подели изборних срезова, и за то он у те срезове — није дирао

Оштрију критику против данашњег изборног закона, није до данас нико изрекао Али тај закон ипак постоји, но не због економских и културних интереса, јер се он тим интересима противи, него због „народносних“ односа

Наш изборни закон наперен је поглавито противу немађарских народа. И „није бајаги време“, ни да Мађари дођу до свог човечанског права, само да немађарски народи буду од тог права што већма искључени. Наш изборни закон, као и цео систем управе иде у првом реду за тим, да сузи уплив немађарских народа у сваком правцу, да створи Мађарима превласт над осталима, и да даде Угарској обележје државе — Мађара. То је оно што се код нас прогласило — мађарском државном идејом.

Но, то је само видљива страна овог питања. Али у истини све ово не шкоди само немађарским народима, него и Мађарима, шкоди целокупности држављана наше отаџбине. Јер да не би немађарски народи добили у управи државних послова оног уплива, који им припада према броју њихову, „није, бајаги, време“, да држављани Угарске у опште добију истинска уставна права, нити је „време“, да у држави зацари правда.

Тако је повређена не само равноправност, него су народи Угарске завађени, а угарски држављани су без разлике народа, политички робови и узето им је право, да управљају државом својом. А докле год нема праве уставности и сви држављани не учествују у политици, него само један део, дотле неће политика никад бити народна, нити задовољити животним потребама народа и биће увек онако, како народи неће, а не како народи хоће. И што је тако, због тога је и наступило код нас економско, политичко и морално пропадање... И зар може да буде државне идеје, која то захтева?!

Држава може да има само једну идеју, једну мисао, једну циљ: Опште добро, напредовање и усавршавање свију њених држављана. Где је као код нас у Угарској више народа, више вероисповеди, више култура, оне морају бити равноправне, као и појединци. То истиче из задатка државе и из природе њене. Не постоје држављани и народи ради државе, него је држава створена ради држављана и народа. И ако не мислимо да се упуштамо у појединости, хоћемо да нагласимо само ово:

Од кад је наступило уставно доба, много се пута мењао изборни закон, али су главне погрешке његове увек остајале.

Навађамо примера ради 4. поглавље §. 4. XXXIII. зак. чланка од 1874. године. У том се §. установљава, да у селима и великим општинама буде $^1/_4$ сесије основ бирачком праву. Али у оним деловима бач-бодрошке, тамишке, торонталске и крашовске жупаније, којима су утеловљени делови негдање војене границе, дакле у оним деловима, у којима ми Срби живимо, рачуна изборни закон у $^1/_4$ урбарне сесије 10 јутара, а свако јутро са 1.600□ хвати, док у неким чисто мађарским жупанијама рачуна се $^1/_4$ сесије са 8 јутара а свако јутро са по само 1.200□ хвати.

Па шта да рекнемо о подели изборних срезова? Изборни закон (V. зак. чланак) од 1848. године, одредио је у свом §. 5 да се изборни срезови имају поделити не само по броју душа, него и према територијалним, као и према државно економским обзирима. Ти су обзири били — народносни и остали су то Ми и данас видимо, где мађарски Вашархељ на 14.000 душа бира два посланика, док наша места, као Н. Сад, Кикинда, Панчево, и друга, која имају скоро и преко двапут толико душа, бирају само 1 посланика. Ми имамо срезова, где на преко 100.000 душа долази само један посланик, као што је н. пр. белоцркванског срез, док су други чисто мађарски срезови и два и више пута мањи. Наш изборни закон иде чак тако далеко, да је у новије доба законом уредио новчану услугу, коју може посланички кандидат да учини своме бирачу, на рачун — подвоза. Ово трговање, противи се и моралу и правди. А ван тога, онај посланички кандидат, који нема да даде бирачима новаца „за подвоз“, стеран је у закутак и подлећи ће често ономе, који има да плаћа бирачима подвоз.

Српска народна радикална странка, са гледишта чистог политичког морала, не би могла да призна за свог заступника и једног посланика, који би на основу бирачких трошкова ушао у сабор... Та и данас се широм целе државе зна, да „изборни трошкови“ стају и сада посланичког кандидата 15—20.000 форината. Баш у оном часу, кад је бирач Угарске осиромашио, постао дужан, зависан, роб бележника, солгабирова, новчаних завода, уведени су још и подвозни трошкови.

И поврх свега, у интересу „мађарске државне идеје“ било је вазда слободно, према „народносним бирачима“ употребљавати „строжије и изнимне мере“, и то ће бити слободно све дотле, докле год се буде и даље са меродавног места проповедала она под именом мађарске државне идеје, лажна и убитачна мисао. Од кад је последњи пут решила наша странка, да се не упушта у избор посланика за угарски државни сабор, све дотле, док се прилике не промену, промењен је изборни закон само у два правца. XV. зак. чланак од 1899. год установио је, да се због неуредног плаћања порезе, не може нико избрисати из бирачке листе и да ће за идућих 8 година наш највиши суд, курија, решавати оспорене изборе. Но обе ове одредбе нису битно изменуле прилике ни у ком правцу.

Осиромашавање угарских држављана, узело је тако ужасне размере, да би Угарска данас била управо без бирача да није донесен поменути законски чланак. Угарска би према броју мушких глава, од 24 године па на више, требала да има најмање 3—$3^1/_2$ милијуна бирача. За последњих избора било их је само 800.000. Но од тада, па до сад, смањио би се број бирача још јаче, које због тог, што сваке године опада број поседника са неколико десетина хиљада, које због тога, што се због осиромашавања народа, пореза још нетачније

уплаћује. Још год. 1885. било је у Угарској поседника, који поседују 1—5 кат. јутара 14%. Данас има такових, који поседују испод 5 јутара 52%. А колико их је, који не поседују 8 и 10 јутара? Ово је само један податак о томе: како нагло губи маса бирача право избора.

Изгледало је дакле вероватно, да ће број бирача пасти по старом закону испод 700.000. А кад се узме у рачун, да у овом броју има на 200.000 државних и општинских чиновника, а скоро исто толико оних који су зависни. трафиканата, лифераната или оних који хоће то да постану, јасно је, да би Угарска при новим изборима а по старом закону имала изборе, који би били најочигледнији подсмеј на народно заступство.

Но место да се уведе опште, тајно, обавезно гласање, по листама и количнику, донета је само одредба, да се не може брисати из бирачке листе онај, који на време не плати порезу. Тим је начином добивено неколико стотина хиљада бирача више, али се и тај број губи, јер је још увек код нас $^{2}/_{3}$ грађана искључено из бирачког права и досадањи карактер избора неће бити ни у колико стварно измењен.

Куријално суђење требало би да даде бирачима сигурности, да се злоупотребе при изборима неће више догађати... Само као што је познато, злоупотребе при изборима од стране чиновника, „молбе и саветовања“ догађају се у четир ока, а што бива у четир ока, то не може на жалост установити ни висока курија. Та пре но што се и помисли на „слободне изборе“, морало би се у првом реду вратити народу оно, што му је одузето, а то је његова општинска самоуправа, са поглаварством и чиновништвом, које је народ слободно бирао. Иначе ко има прилике да загледа у дубину данашње изборне борбе, тај зна колико ће ти избори коштати сваког кандидата и зна да се изборна трговина води исто онако отворено, као и пре куријалног суђења...

Нема дакле ни једног јединог разлога, који би упућивао српску народну радикалну странку, да се упусти у изборе..

И кад позивамо бираче српске народне радикалне странке, да се уздрже од избора, онда их позивамо, да се строго држе тога, па да свога гласа не дају никоме, ни из локалних обзира, ни из обзира, што је кандидат Србин.

Бирач, кад гласа, не сме да има пред очима користи своје општине. Не сме да гласа да његова општина добије рит, ћуприју, вашар, јер он ту има исто тако и своју личну корист пред очима, као и онај, који је продао свој глас, за новац. И ако бирачи праве од избора вашар, зар неће то чинити и њихов посланик?

А ко хоће да бира неког за посланика само за то, што је Србин, тај ради, ма и нехотице, на срамоту свога народа. Србин који није као што треба, нити ће Србину помоћи, нити му бити на дику, но ће га само — брукати на мушком дивану. И само ће се с правом говорити: Ево вам ваших Срба посланика, они су задовољни са стањем какво је оно данас.

Ово су узроци, са којих управа радикалне странке препоручује својим бирачима, да не учествују у изборима. Из ових избора не може никад избити воља народа! А то не би био озбиљан рад, износити, како је изборни закон неправедан, како у њему није очувано право народа, како су изборни срезови неправедно заокружени, како се тим путем не може, а опет ићи на изборе. И још док нисмо стекли на делу горка искуства могло се о томе и говорити, данас се више не може.

За то радимо до бољих времена на подизању народне свести, народне културе народног благостања. Ми верујемо, да ће народима Угарске ускоро пасти копрена с очију. Али се ми не смемо задовољити том вером, но треба радити и политички да до тог дође. То треба учинити у свима приликама и са свима законитим средствима, а прво је средство, да не учествујемо у изборима за државни сабор. Не смемо да примимо одговорност за ону ненародну политику, која ће да поникне из оваких избора. И што не учествујемо у изборима, значи протест против неправедног изборног закона! Протест против данашње ненародне политике!

Догађаји, који се из данашњег стања морају развити, даће нам ускоро за право.

У Новом Саду септембра 1901.

Средишни одбор
српске народне радикалне странке.

Нови Сад, 3. сепштембра.

На челу листа доносимо проглас, који је потписао средишни одбор српске народне радикалне странке, а који је упућен бирачима српске народне радикалне странке у Угарској. Скрећемо пажњу на њега. Проглас овај је толико исцрпан и јасан, да није потребно никакво разјашњење.

Нови Сад, 3. сепштембра.

Автономни збор у Руми. У једном од прошлих бројева „Заставе“ јавили смо, како смо са поуздане стране извештени, да ће румски автономни збор бити по свој прилици на појутарје Мале Госпојине 9. (22.) септембра. Сада смо извештени, да ће се автономни збор у Руми за цело одржати тога дана. Проглас за збор изиће данас а сутра. Румски месни одбор без разлике политичких странака, учинио је већ све припреме. Интересовање за збор је опште и тако велико, да је сигурно сад већ, да ће збор бити ванредно посећен. Још смо извештени, да ће на дан збора, односно после збора после подне бити и престава за народ. Дружина српског народног позоришта, која се бави у Руми, приказаће на тој престави: „Хајдук Вељка“.

Један предлог.

Јесен је на прагу. А с њоме долазе нам и свечарства. Дани, кад Срби славе највећу и најмилију своју домаћу славу. У те дане ће Србин радо да прочасти своје пријатеље и познанике, а и да буде дарежљив и према сиротињи. И треба тако.

Кад се човек мучи у сваковрсну раду своме, право је бар на дан свечарства свога, да се мало прочасти и провесели. То ће да му даде више и јаче воље за даљи рад, за даљу борбу у животу.

Но искуство нам говори, да се у том свечарском гошћењу и чашћењу Србин често пребацивао. Више је, на име, трошио и спремао јела и пића за своје свечарство, но што је било и Богу мило и по његов материјални положај уопште добро. Јер много живинче је платило главом и много се буренце испразнило, а и многа потура се често у тартањ потрошила, па је свечар после свечарства свога остајао празна џепа и вајата и ходао по опустошену дому своме од мамура те шке главе и мрачних мисли.

И против ове раскоши и распикућства писало се у нас и говорило доста пута много и — сувише. А да ли је то што помогло, није нам намера овде испитивати. Доста је кад кажемо, да раскош води пропасти и да у агитовању против ње ваља сваки разуман члан нашег народа да буде неуморан.

Леп је и по одржање народа користан обичај — свечарство. Али тај обичај, ваља вршити разумно, с мером а нарочито ваља ићи за тим, да се баш тај дан учини какво веће и замашније добро дело, које ће бити од користи не само по свечара но и по друге: општину и народ.

Пре но што ћемо да напишемо ове редове, сетисмо се Митровице и фонда, што га данас има тамошња српска православна црк. школска општина, а који је фонд постао просто прилагањем појединих наших родољубивих Срба и Српкиња Митровчана у једним или другим свечаним данима. И сетивши се тога сад великога фонда од четрдесет и девет хиљада круна, који ће да послужи Србима Митровчанима кад било „као беле паре у црне дане“ — паде нам на ум, да би се таквим прилагањем у поједине свечане дане, кад се често издају многе потребне паре — могле с незнатним прилозима, да створе врло знатне споте, које би нам послужиле у црквено-школском животу нам општинском и народном, као средство за постизање великих смерова.

И размишљајући о томе дуже време, ево какав предлог спремисмо са жељом, да га прихвате и друга браћа. Срби и сестре Српкиње, не би ли се по примеру Митровчана и у другим нашим општинама слично нешто учинило

Као и други свечари, дочекивао сам и ја своје пријатеље и познанике о свом крсном имену, те сам их угостио кад више кад мање Отишло је често том приликом на „част-маст“ по неколико десетица. Па сад мислим, кад може да оде на „част маст“ неколико десетица, може у славу мога свеца бар једна десетица годишње да оде и на — добротворну сврху. И што смислих, то хоћу ево и да учиним ове године са жељом, да ми се у томе придружи дај боже што више свечара. На име, у славу свог крсног имена, ја ћу ове године да дадем десет форината у сврху, да се оснује фонд, којим би руковала месна српска православна црквена школска општина а чији би се приход употребљавао за одевање сиромашне деце и евентуално за покривање сваковрсних црквено школских просветних потреба општинских. Јер у нашој вароши све се више гомила сиротиња, која једва може да заради себи свакидашњу кору хлеба, а камо ли да се како треба стара за децу своју и да плаћа општински прирез. И тој сиротињи ваља да помогне сваки овдашњи Србин, који мање, који више према томе, колико ко може. Један мањи део годишњих прилога могао би да се одма употребљава у корист сиротиње, а већи део као главница да се оставља на страну за стварање фонда чији би се приход смео трошити тек кад, узмимо, нарасте до 100.000 круна.

Кад се хоће, може се много. За то напред свечари и свечарице; напред на добро дело које ће најмилије бити и Богу и нашим свецима, које ћемо скорим почети редом да славимо.

Један свечар.

Политички преглед.

Српске финансије. Бечка „Политичка Кореспонденција“ саопштава о српским финансијама чланак, кога прештампава и полузванични „Дневник“, те изгледа да је тај извештај саопштен из кругова, који су блиски влади. Чланак гласи:

„Српска влада тврдо је решена, да истраје на још лане отпочетом смањивању државних издатака, а који су за г. 1900. дотерали до претеране суме од 76 милијуна. У предрачуну смањени су ти издаци за г. 1901. на 73·9 милијуна а за год. 1902. смањиће се свакако на 70 милијуна, али не за то, што би се можда могло мислити, да су фактички приходи прошле године мањи од предрачуна. Већ из закључних рачуна за г. 1899. излази, да се са сумом од 73·9 милијуна није претерало. Те су године издаци предвиђени са 68·8 милијуна, а донели су фактично крајем године 72,095.997 дин., дакле 3,271.497 динара више него што је предвиђено. Међутим су најважнији државни приходи знатно порасли. Тако су приходи од монопола у години 1900. били према приходима из године пре ње за 2,772.251 дин. већи. Што је поред свега тога српска финансијска управа ипак била принуђена да предузме даље уштеде, има два узрока. Први је тај, што још непрестано знатни летећи дугови, чије камате морају да се подмирују — из текућих државних прихода, сметају успостављању равнотеже у државном газдинству; а други је тај,

што баш циљ уклањања тих летећих дугова, који сметају финансијском опорављању земље, налаже српским државним управницима, да страном капиталу, коме се а пре а после мора обратити, улију веру у тврду вољу садашње владе у погледу увођења реда у финансијама земље, ма и по цену жртава на националном и политичком пољу. Најважније уштеде могле би се наравно извршити у војсци, чији је буџет у току последњих година, с обзиром на потребе осталих ресора, безобзирно увећан. Војни буџет износиће за год. 1902. заједно са годишњом дотацијом за оружни и инвалидски фонд од прилике 15 милијуна. Ова је сума по мишљењу меродавних војних кругова већ с тога довољна, што и повишице из прошлих година нису одговарале неопходним потребама војске, чији сталан кадар броји сада 16—18.000 момака, јер су се за набавку новог оружја и спрему трошиле друге суме и — које су урачунате у летећи дуг".

Руски цар код немачког цара у гостима. Руски цар Никола био је више дана у гостима код немачког цара у Данцигу. И овом гошћењу приписује се и политичка важност. Немачки цар Виљем је подуже разговарао између четири ока с Ламсдорфом, руским министром иностраних послова, а тако исто руски цар Никола с Биловим немачким државним канцеларом. После тога су дуго међу собом разговарали Ламсдорф и Билов. Немачки цар је грофу Ламсдорфу поклонио своју слику.

Срби и светојеронимски завод. Из Дубровника смо добили ове две вести: Велики број Срба католика, којима се придружише и аутономаши, демонстровао је 8. септембра пред бискуповим двором приликом познате светојеронимске афере, којој је индиректно учествовао и дубровачки бискуп, стрпавши и Дубровник у земље „croaticae gentis". Демонстранти су обишли град кличући: „Живели Срби! Живела наша права!" Полиција је дошла и забранила демонстрацију. По свршетку демонстрације хрватске делије предвођени Дубровчанином Фаторијем стадоше изазивати и вређати, на што је дошло до туче. Некоректно и пристрано понашање полиције, која је била одлучно на страни изазивача Хрвата, свакога је огорчило.

Сутра-дан су демонстровали Хрвати у почаст Пазмане. Хрватска демонстрација, справљана је јавно и тајно више осам дана. Руља састављена од гимназијалаца, дијурниста, општинских чиновника и бодулских винара, клицала је Великој Хватској, Старчевићу и Пазману. Полиција није показала ни из далека онолико „енергије" као против Срба. Хрвати јавно прете нашима и непрестано их туже полицији. Очекује се од Хрвата још штогод. Неколико стотина Срба католика Дубровчана постало је кардиналу Рамполи телеграм протестујући против игнорисања српскога имена у Дубровнику.

Промена председништва у Америци. Као што смо јавили председник удружених америчких држава, Мак Кинлеј, умро је. Њега наслеђује по уставу удружених држава подпредседник удружених држава и председник сената Теодор Розевел. Овај мора по уставу одмах на оном месту положити заклетву, где га сустигне вест о смрти председника. Влада удружених држава поднела је оставку, да би новом председнику отворила пут, да слободно приступи извршењу свога програма. У политичким круговима Америке држе да ће наступити доста значајне промене у управи државној са доласком новим председником. Најновије вести јављају, да је Розевел стигао у Буфало, са почасном пратњом, посетио самртни одар Мак Кинлеја и за тим положио заклетву.

Рат између Енглеске и Транзвала. Ма како да су енглески извештаји ретки и оскудни у вестима са бојишта, ипак се из њих прочитати може, да енглеске ствари врло лоше стоје. И у Лондону признају, да позната Киченерова прокламација, од које су се толико надали, није ни 500 Бура приволела на предају. Па и то ће бити без сумње већим делом старци, жене и деца. Пред нами су два извештаја из Лондона. По једном дошло је до борбе између енглеског генерала Метијена и бурског Делареја. Борба је била жестока, трајала је више сахати и онда се Бури повукли. Други извештај јавља да су Бури између Кризијског језера и Амстердама развили велику живост, за тим да је Бота прикупио јаку своју војску, која не оскудева у ничем, и да се спрема да упадне у Натал. Ова два извештаја су врло важна, јер нам сведоче, да се одлучни Бури развили од Натала па све до близу Мафекинга. Узмемо ли да и у Лондону признају, да се цео северни Кап у истини побунио, а да није скоро ништа боље и у осталим деловима Капа, онда нам је јасно, да ако Бури прегазе и Натал, онда Енглези нису управо нигде господари. Ову вест потврђују најбоље и речи чича Кригерове, који вели, да је енглески положај очајан и без икакве наде по њих. Бури данас не траже више посредовање Европе, јер, како данас ствари стоје, отуда би само Енглеска имала користи. И доиста мора да је тако, кад енглески извештаји и не умеју ништа друго да јављају, већ да су овде ил онде заробили 2—3 Бура, неколико грла волова ил оваца и т. д., а то све најбоље сведочи на какове су танке гране спали. Међу тим је из Хага стигла вест, да је састављен примирителни суд у Хагу, који ће да решава јужно-афричко питање и то је састављен на подстрекавање Енглеске. Кад је председник тога суда упозорио на то бурске заступнике, они су онда примирителном суду послали одлучан меморандум у њему питају, да ли је Енглеска била. У праву да поведе тај отимачки рат и т. д. Из свега се овога види да је Енглеској дозлогрдило, и та моћна и силна Енглеска, која је у почетку, одбијала свако мешање, данас се толико понизила, да сама гражи прва то мешање.

Вести из места и са стране.

Избор пароха. Јављају нам из Опава, да је тамо у понедељак 27. августа одржан избор пароха. Од три кандидата, наиме г. Максе Вујића, Светислава Јовановића и Георгија Ћурчића, изабран је једногласно досадањи администратор Георгије Ћурчић.

† Мак Кинлеј. Досадањи председник Удружених Америчких Држава подлегао је ранама и испустио је своју душу. Како лекарски извештај вели смрт је наступила услед запаљења (бранда) у рани у стомаку. Кугла која је продрла у стомак није нађена. Тело Мак Кинлеја пренеће се данас, у понедељак у Вашингтон, а у четвртак ће се свечано сахранити у Кантону о државном трошку. Смрт Мак Кинлеја изазвала је не само у Америци, но и у свима другим земљама велико саучешће. Ово су већ скоро сви дворови изјавили и америчкој влади и удовици покојника. У удруженим државама затворене су све јавне радње. Последње речи Мак Кинлејеве биле су: „Остајте сви с Богом, остајте здраво! То је Божији пут, његова воља нека буде!" Колико је Мак Кинлеј као председник и човек поштован и љубљен био, нека посведоче само ови примери. Чим је у Европу стигла вест о смрти његовој, сви Американци, који су па путу били, одмах се вратише натраг у отаџбину. Американке замепуше одмах своје отворено одело са црним. Када се у Њујорку сазнало о последњем лечничком извештају, грађанством је овладало ужасно огорчење против анархиста. Свугде по улицама искрснуше објаве овога садржаја: „Ако Мак Кинлеј умре у недељу пре десет часова ујутру, искупимо се нас 100.000 добрих америчких грађана код окружног затвора, да себи помогнемо, и повешајмо све анархисте, који се налазе у затвору, заједно са Емом Голдман". Власт је предосторожности ради Ему склонила на неко скривено место.

Нови председник удружених америчких држава Теодор Розевел. По уставу удружених америчких држава постаје председником Теодор Розевел и то до марта 1905. године. Розевел је био до смрти Мак Кинлеа потпредседник државе и председник сената. Розевел је био у Америци после Мак Кинлеја највише поштован. Рођен је 1858. године у Њујорку. Од ране младости своје волео је радити и мрзио је оне, који живе само за то да тичу. Једном је рекао: „У свету нема човека, који би био достојнији презира од оног Американца, који тражи само да се обогати, који је равнодушан према свакој дужности који не мари ни за једно начело, већ му је сва брига да стече имање, да би омогућио своме сину, да води лењ, глуп и раскошан живот, или да купи својој ћерци ћифту у друштвеном животу, па био то странац или Американац". Розевел чим је свршио правни факултет у Харварду, одмах је отишао у Њујорк и загазио у политичку борбу. У својој 23. години већ је био депутирац законодавног тела у Албани. Ту је изненадио све старе политичаре. Законодавство је добило у њему члана одлучна и вољна за борбу, који је одмах почео снажно да се бори против корупције у својој странци. Није презао од ничега, и једног дана оптужио је љуто управу жељезничког друштва којој је на челу стајао славни Гулд. Он их је отворено назвао „четом простих лопова" и крстио их је: „богата злочиначка каса". Розевел је у правом смислу речи ратоборне природе. Да би се имао где одмарати, кад га државни и јавни послови заморе, купио је био једно мало добарце, и за време одмора ловио је дивље свиње и медведе. У 26. години својој већ је постао био председником полиције вароши Њујорка. Тада је устао одлучно против тога да се недељом и празником продаје ракија и пиво. С тога је био навукао против себе велику мрзост против Немаца, али се није тога плашио. Као комесар државе Њујорка извојевао је, да се са поглавицом не мешају и сви чиновници. 1897. године наименован је Мак Кинлеј Розевела за државног подсекретара. Тада је Розевел јако радио на томе да се поведе рат против Шпаније. А када је овај букнуо дао је оставку на звању, саставио је добровољачку чету и отишао у рат. При нападају на Сант Јагу млади пуковник Розевел пожњео је велике славе. А једним својим смелим јуришем, повео је за собом америчку војску спасао је од пораза и привео победи. Чувени писац Давис, који је био тада у његовој близини описао га је: „Дивна и романтична појава једнога јунака из старог витешког доба". Розевел није говорник, али задобија слушаоце својим мужанством, енергијом и искреношћу. Оне, који су срећом и васпитањем обдарени, опомиње непрестано на њихове дужности према заједници: Који своју дужност хоће да врши, мора ступити у активан политички живот. Напредак проистиче од оног човека који ради, а не од оног, који говори". А народ позива непрестано да презире препредене, скрупулозне и неморалне политичаре. Чувени Жан Брис рече недавно даје „Розевел нада америчких политичара", а један универзитетски професор, који је Розевела из раније познавао рече „да исцелење јавнога духа у удруженим државама америчким зависи од онога успеха, који овај млад човек буде постигао у своме јавном и политичком животу". Па ево Розевел достиже и највиши положај у својој отаџбини, а на брзо ће се видети, хоће ли се и друго испунити. Розевел је и књижевник и написао је много књига, и то све из живота свога народа. Розевел није ни у чему заостао иза Мак Кинлеја, у војним стварима га је чак далеко претекао, дочим се вели, да је Мак Кинлеј био јачи у економији од Розевела. Розевела држе у политичним круговима за империјалисту, а у финансијским за највећег противника свију картела, и све им је надање, да ће његови саветници на њега „помирљиво" утицати. У Енглеској негодују долазак Розевелов на државну управу америчких удружених држава, јер се боје, да ће у ствари јужно-афричког рата много енергичнији бити од свог претходника и ударити у другу, бурнију жицу. Ово би му доиста донело и признање свег поштеног човечанства.

Гроф Толстој и руска полиција. Из Петрограда јављају, да је гроф Лав Толстој отпутовао у Крим да се тамо освежи. На путу су грофа дочекивали веома свечано. А власници вила на Криму редом су нудили грофу своје виле за становање. Многи ђаци излазили су на сусрет Толстоју, али те је ђаке ухапсила полиција. Па тако је прошла и једна учитељица са својим ученицама, које су хтеле у знак поштовања да даду Толстоју, његовој жени и ћерима цвећа.

Котарски управитељ и свештеник. Пишу нам из Босне: „На парохију села Вођенице (котар Бос. Петровац), намјештен је прије неколико мјесеци честити млади свештеник Теодор Срдић, који је свјесним радом и часним држањем, за тако кратко вријеме, стекао највеће симпатије, не само својих парохијана, него и свију, који га из ближе познаваху. Проповједи његове изиђоше па глас, да је народ из свих околних парохија врвио, да чује глас љубимца свога. А Срдић је у истину био љубимац народни.

Него, било је нешто што је Срдића код власти „компромитирало", а то нешто, није Бог зна што; није злочин, није преступ, него просто само то, што му његов карактер, његова савјест, нијесу дозвољавали, да запостави своју свету дужност и изневјери

стадо своје, па да за 200—300 фор. „субвенције“ ступи у службу.

Срдић, честит и карактеран, није то могао, и сасвим природно ступио у коло народних људи. То је било доста, да се Срдић прогласи „незадовољником“ и „противником власти“.

Како се према њему поступа, навешћу један случај:

Котарски управитељ Антон Фајфалик иде пијацом; далеко, прама њему стоји пред једном трговином Срдић. Управитељ, сасма непристојно виче Срдића ријечма дрским:

Хеј, ти! Чујеш! Овамо!“

Срдић се окрене и приђе.

— „Ти да дођеш преда ме данас! Разумијеш?“ рече пријетећи и оде.

Кад је Срдић дошао и пријавио се — рече му: Чекај! Срдић је дуго чекао и чекао, па најпослије и оде. Ко ће дочекати?

Не прође дан, а по Срдића (као да је злочинац) дође полицајни вахмајстер са позивницом за одмах. Спријечен неодложном свештеничком дужности, оде сутра.

Управитељ га дочека најпогрднијим ријечима, а у томе је био толико дрзак, да је Срдићу понио шаке у очи, вичући! „Ти проти мене радиш?! Ја ћу теби показати“. За тим без икакова разјашњења, без испита и без икакове званичне форме и разлога осуди Срдића на 15 фор. Но, кад му ни то не би доста, зовну полицајца и рече: „Води тога у затвор 6 сати“ — е, онда Срдић изгуби даље стрпљење. Размахну попа око себе и рече:

„Варварине, нећеш попа затворити, док је у њему живота!“ Отресе се полицајца и изађе из уреда.

Ето тако се почело и само свештенство вријеђати и нечовјечно нападати без икакова обзира. Има ли овом примјера у просвијећеној Европи?“

Римлерова брошира. Прекјуче је изишла на јавност на мађарском језику брошира умировљеног дворског секретара д-ра Јулија Римлера, о потреби „француско-руско-аустро-угарског савеза“. Ова брошира разликује се од оне на француском језику, што су овде изнесена и писма Гавре Угрона, што их је овај писао би Римлеру. У тим писмима се говори о многим спекулативним предузећима, која је Угрон по савету Римлерову хтео да оствари у Угарској. У једном од тих писама говори Угрон о оснивању угарске банке и вели: „Одабрао сам већ личности, али нећу да говорим с њима, док не будемо на чисто с енглеским финансијерима“. За тим се ређају писма, у којима Угрон прича, шта је радио у делегацијама у децембру 1899. против тројног савеза, и позива Римлера, да овај што пре расправља о тим стварима у француским листовима. А у једном „после писано“ вели Угрон: „Јуче ме је тражио — како ми рече мој слуга — др. Нађ с неким писмом, које ја нисам примио. То околишење није потребно. Адресирајте ви писмо на „госпођу Клеплер М. Дугрон“. Људи ће мислити да је ту реч о каквој моди а моје име и не види се из тога“. У једном брзојаву од 15. јунија 1901. г. вели се: „Писмо с новцима стиже преко Швајцарске у среду. Габор.“ У другим писмима на Римлера тражи од овога, да се упусти у преговоре с француском конзорцијом у ствари зајма Будимпеште. „Конзорција ће тиме моћи да начини најбољи „кшефт“ и прве кораке. Најзад одговара Угрон Римлера у једном писму од 15. априла 1901. од издавања брошире. „Ја нећу — вели Угрон — да фигурирам на артији. Ја протестујем против тога, да ви шта било изнесете на јавност о мени, пре но што ја то видим, јер ја хоћу своје назоре да одржим чисте и да их браним. Своје принципе у овакој теретној ствари могу само ја сам да објасним.

Слепа професор на свеучилишту. Ретко бива, да се и слеп човек може употребити за какав замашнији рад. Али у Америци је неки Невел Пери, који је пре две године промовисан за доктора филозофије — именован ових дана за професора на свеучилишту. Поменути доктор је слеп још од 8. године свог живота, а још онда је осетио велику наклоност математици. Па и на свеучилишту ће да предаје овај предмет.

Игра природе. Шабачки „Подрински Весник“ јавља: У нашој болници налази се на лечењу Лазар Спајић из Крупња, дечко од својих 15 година. Овај дечко нема бешике, но му је задњи део бешике израстао на малом трбуху споља, исто тако нема ни полног органа но испод задњег дела бешике место полног органа види се неки ожељак, а што је најчудноватије, дете нема ни једног канала за лучење мокраће, но вода коју бубрези луче излази на задњем делу бешике као каква роса. Дете је иначе потпуно телесно развијено. Па да човек не рекне да ово није игра природе!

Вода. Дунав опада а Сава и Тиса расту.

Време. Очекивати је топло и кишовито време.

ИЗЈАВА ЗАХВАЛНИЦА

Усљед велике оскудице у свештеним одеждама, при овдашњој св. цркви, и оскудице у материјалним средствима; умољен је пречасни г. А. Стојковић овдашњи свештеник, да својом родољубивошћу, кроз своје познанике и пријатеље у најближој околини, учини, да се овдашња света црква добровољним прилозима снабде са свештеничким одеждама.

Пречасни г. А. Стојковић је својим родољубивим трудом од ниже именованих приложника скупио толико, да је могао једно скромно свештеничко одело набавити, које је овдашњој св. цркви у својину уступљено.

За то овдашња црквена општина овим путем изјављује своју најтоплију захвалност, како преч. г. Стојковићу свештенику, тако и поштованој господи приложницима, чија имена овде посебице излажемо, и то:

По 10 круна: Ника Стефановић, Анка Стефановић из Темишвара, Милан Теодор председник и Младен Недић из Малог Бечкерека. — По 5 круна: Ј. Новаковимћ прота, Ђ. Звекић протођакон, др. С. Димитријевић из Темишвара и Милоје Савић подпредседник из Малог Бечкерека. — По 4 круне: К. Манхерц бележник из Малог Бечкерека, Коста Стефановић и Б. Павловић из Темишвара. — По 3 круне: Васа Онуловић, благајник из Малог Бечкерека. — По 2 круне: Н Николић из Кнеза, Т. Ћировић, А. Живић, С. Марковић из Темишвара, В. Лазаревић, С. Вељаковић из Беодре, Ј. Клајн, В. Ђуричин, Б. Милин, Тима Исак, П. Ђуричин, П. Недић, Ш. Јосин, М. Борић, С. Субин, Ж. Милин. М. Ђуричин, Ј. Неделков и М. Рајтер из Малог Бечкерека. — По 1 круну: Р. Ракић из Бачке, М. Ардељан, А. Недић, Ж. Николичин, Милан Милин, М. Симеонов. П. Мартинов. Д. Милин, Ж. Ненадов, Н. Милин, Л. Матеин, Ц. Сабов, Ђ. Јовичин из Малог Бечкерека, Т. Поповић и Р. Гамса из Арада. — По 40 потура: М. Тимулов из Малог Бечкерека. Укупно 125 круна и 40 потура.

У М. Бечкереку, 18. августа 1901.

Милан Теодор,
председник црквно-школ. општине.

Јавна захвала
господину Станиши Михајловићу,

свршеном богослову у *Сремским Карловцима.*

Како је српско грађанско певачко друштво „Стражилово“ при своме оснивању било тако сиромашно, да није могло себи фус-хармонију набавити, а без које друштво не би могло постојати, и не би ни постојало, да нас нисте Вашом фус-хармонијом послужили, све дотле, док нисмо стекли сретства да смо могли фус-хармонију купити и тиме овоме друштву донекле опстанак обезбедили. За то Вам управа на том племенитом делу изриче своју најтоплију захвалу.

За управу српског грађанског певачког друштва „Стражилова“, у Сремским Карловцима 31. августа 1901. године

Александар Захарић тајник. (М. П.) *Јован Стајић* потпредседник.

589

ОГЛАСИ.

МЕДА!!!

Чистог цеђеног меда имам 11—12 метерски центи на продају. Цена умерена. Упитати ваља

Јована Станковића
земљоделца
у Черевићу (Срем).

584 2—3

*** ОБЈАВА ОТВАРАЊА. ***

РУМСКИ ПАРНИ МЛИН И ПАРНО КУПАТИЛО,
које је госп.

МАКСА Г. ВЕСЕЛ

купио, у свима деловима је по најмодернијим захтевима обновљено.

МЛИНА,

служи поглавито становништву за млево уз ујам и свака се муштерија посепце послужује.

ПАРНО КУПАТИЛО,
КАО И ОНО У КАДАМА
и УМЕТНИЧКО-ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО

удешено је са највећом удобношћу и стоје за употребу поштованој публици од јутра до вечери на расположењу, а побринуто је у довољној мери и за

СТРУЧЊАЧКУ МАСАЖУ.

Рума, септембра 1901. год.

ВЛАСНИК.

3—3 575

СРБИМА

који долазе за

РИЈЕКУ-ФИЈУМУ И АБАЦИЈУ

ПРЕПОРУЧУЈЕМ СВОЈЕ НАЈВЕЋЕ СТОВАРИШТЕ

ЦИПЕЛА 507 5—12

својеручне израде, у свакој величини и у сваком квалитету. Наручбине се брзо и тачно извршавају. — Препоручује се прва српска радња ципела на Рјеци **С. Георгијевића.**

ПРЕДАЈА РАДЊЕ.

Шпецерајска и мешовита радња у једном сремском већем месту, које броји 8.000 становника, предаје се уз повољне услове. Поближе се упитати у администрацији овога листа уз прикључење поштансие марке од 20 пот.

590 2—3

ИЗ СЛОБОДНЕ РУКЕ продајем уз умерену цену моје

ДВЕ ВОДЕНИЦЕ

у добром стању. Једна је са ваљцима, а друга без ваљака. Продаје се ради обитељских одношаја. Поближе код властника и продаваоца.

Јосип Ружичка
у Даљу.

578 2—3

ГВОЖЂАРСКА И ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА

ЛАЗАРА М. ЈАНКОВИЋА

У ТИТЕЛУ

потребује једног старијег спомоћника. Ступити може одма. 566 3—3

ШПЕЦЕРАЈСКА, БРАШНАРСКА и ВОЋАРСКА ТРГОВИНА

АЛЕКСАНДРА А. МУДРОКА

У МИТРОВИЦИ на Сави

потребује одма једног **практиканта** вичног тој струци или **научника** из боље куће. Првенство имају они, који су немачком читању и писању вични. 582 2—3

Мађарске САЛАМЕ најбоље каквоће, најфинији * * * специјалитет * * * по **1 фор. 30 нов.** за килу. **ШУНКЕ**, најбољег квалитета, младе и крте по **75** новч. кила, разашиље у поштанским пакетима од 5 килограма 446 7—10

Salami-Export Budapest VII., Bémgasse 3.

Лепота госпођа
може се постићи, усавршити и одржати са најбољим препаратом

ФЕЛДЕШОВОГ

МАРГИТ-КРЕМА

који је хемијски чист, а без живе и олова, **са свим нешкодљив** и без масти.

Законом заштићен.

Ова светско призната помада за лице за неколико дана уклања **пеге, флеке, бубуљице, митфресере** и друге **болести на кожи.** Глача боре и уклања богиње, даје лицу белу, глатку и нежну боју.

НАЈБОЉЕ СРЕДСТВО
ЗА ЧУВАЊЕ ЛИЦА ОД СУНЦА И ВЕТРА.

ЦЕНА: мале тегле 50 нов., велике тегле 1 фор. — **Маргит пудер** 60 нов., **Маргит-сапун** 35 нов., **Маргит-паста за зубе** 50 нов., **Маргит-водица за лице** 50 нов.

Од патворења се чини грађанство пажљиво.

Поштом уз поузеће (per Nachnahme) или уз претходну пошиљку своте разашиље произвођач.

KELEMEN von FÖLDES, Apotheker, Arad.

Може се добити у свакој апотеци и дрогерији ској парфимеријској радњи. 294 9—10

ГЛАВНИ ДЕПО У Н. САДУ:
у апотекама:
ПАВЛА ГЕОРГИЈЕВИЋА
и **ГАВРЕ ПЛАВШИЋА.**

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.